

Άστεγη στα Δεκεμβριανά - Δόμνα Σαμίου

/ Γενικά

Αυτό το πράγμα εξακολούθησε χρόνια: δουλειά, μουσική και σχολείο. Όλη την ημέρα ήμουν απασχολημένη, τα νιάτα μου τα πέρασα έτσι. Έμεινα στο Κολωνάκι τότε, από το '41 μέχρι το '45 ήμουν στο Κολωνάκι, οι υπόλοιποι τρεις στην Καισαριανή.

Θυμάμαι ότι **12 Οκτωβρίου**, που είναι και η μέρα των γενεθλίων μου και είναι μέρα σημαδιακή, ξεχυθήκαμε στους δρόμους η κυρία Ζάννου, η Λία, η Βαλή, ο Αλέξης ο Στεφάνου κι εγώ -έχω μια φωτογραφία ακριβώς εκείνη την ημέρα στην οδό Πανεπιστημίου. Αφήσαμε το σπίτι, κλείσαμε την πόρτα και πεταχτήκαμε όλοι. Η Αθήνα ήταν γεμάτη από κόσμο και τα τελευταία αυτοκίνητα και τακς των Γερμανών κατεβαίνανε την Πανεπιστημίου και φεύγανε, το θυμάμαι αυτό πολύ καλά.

Εγώ λοιπόν μένω στο Κολωνάκι, ο πατέρας μου έχει πεθάνει το '41 από την πείνα, η αδερφή μου πεθαίνει το '44 από φυματίωση σε έξι μήνες, σε ηλικία είκοσι χρονών και μένει μόνη της η μητέρα μου στην Καισαριανή. **Το '44 κάηκε η παράγκα. Η φωτιά έγινε στα Δεκεμβριανά.**

Θυμάμαι εκείνη την Κυριακή του Δεκέμβρη με το συλλαλητήριο. Το απόγευμα αυτής της Κυριακής πήγα στο σπίτι μου. Την επόμενη μέρα που ήταν Δευτέρα θα ερχόταν η μητέρα μου να κάνει μπουγάδα. Μου λέει λοιπόν η κυρία Ζάννου, «πάρε

την μητέρα σου και φέρτην να μείνει εδώ το βράδυ». Την παίρνω όπως ήταν η γυναίκα, χωρίς πράγματα, μόνο τα ρουχαλάκια της σε μια τσαντούλα και τη φέρνω στο σπίτι. Αρχίζει η ιστορία των Δεκεμβριανών και μένει πια μαζί μας.

Μετά από λίγες ημέρες που ήταν του αγίου Νικολάου, μου λέει «εγώ θα πάω στο σπίτι μου να δω τι γίνεται». Φεύγει και πάει, ανέβαινε την Φορμίλωνος και πρόλαβε κι έστριψε και ακούει πίσω της ένα μπαμ και σκάει ένας όλμος, ευτυχώς είχε στρίψει στη γωνία. Πάει με τα πολλά στη γειτονιά, νεκρή η γειτονιά, να μην υπάρχει κανείς, είχανε μπει στην εκκλησία. Κάτω από το παράθυρό μας ένας νεκρός. Αγριεύτηκε η γυναίκα, τα χάνει, μπαίνει μέσα βρίσκει τρύπες σ' όλη την παράγκα, πεσμένη μια εταζερίτσα με ό,τι είχε επάνω... Και από τη σαστιμάρα της, τι να πάρει, τι να πάρει, και πήρε ένα κιούπι αλάτι. Γύρισε πίσω κατατρομαγμένη μ' ένα κιούπι χοντρό αλάτι.

Παραμονή Χριστουγέννων είδα από το μπαλκόνι τον καπνό. Είχα επισημάνει πού ήταν το νοσοκομείο του Συγγρού, πού ήταν η εκκλησία και δίπλα οι παράγκες, και όταν είδα τον καπνό και τις φλόγες εγώ λέω, «αυτές είναι οι παράγκες μας» και φωνάζω την κυρία Ζάννου για να μην πω τίποτα στη μητέρα μου, «κοιτάξτε, καίγεται η γειτονιά μου». Την άλλη μέρα ήταν Χριστούγεννα και διαδόθηκε ότι ελευθερώθηκε η Καισαριανή.

Λέω στη μάνα μου, «πάμε να δούμε τι γίνεται το σπίτι». Ενώ εγώ ήξερα από πριν ότι δεν υπήρχε πια, έλεγα μέσα μου ότι μπορεί να κάνω και κάποιο λάθος και να μην είναι καμένο. Και ήτανε η γειτονιά μου. Θυμάμαι πρώτον την εικόνα, που μόλις στρίψαμε ένα δρομάκι που υπάρχει ακόμα, ήταν «τα χτιστά» τα λεγόμενα πιο πάνω από μας, και ήτανε μια τρύπα σ' έναν τοίχο μάλλον από όλμο κι ήταν ένα καμιόνι της εθνοφρουράς, γεμάτο πτώματα, και βγάζαν εκείνη την ώρα με φορείο έναν ελασίτη προφανώς, δεν είχε στολή ο άνθρωπος, ήταν τα μαλλιά του κολλημένα από το αίμα και το χέρι του κοκαλιασμένο και τον πετάξανε πάνω στα άλλα πτώματα.

Πρώτο θέαμα ήταν αυτού του ανθρώπου, ταραχτήκα φοβερά και στρίβουμε να πάμε προς τα κάτω και δεν υπήρχε τίποτα, μόνο στάχτη. Να είναι εκεί οι γειτόνισσες με τα κλάματα, σκυμμένες και να σκαλίζουν τις στάχτες... Να προσπαθείς να εντοπίσεις πού ήταν η παράγκα και πού η δική μου και πού η δική σου και πού του αλλουνού...

Έτσι μένουμε η μητέρα μου κι εγώ χωρίς ούτε ένα κεραμίδι. Μέχρι τότε είχαμε την παράγκα, από τότε και μετά ούτε αυτή δεν είχαμε και αναγκαζόμαστε να μένουμε σ' ένα σπίτι από δω, σ' άλλο σπίτι από κει. Καταφέρνω πάλι με τη βοήθεια της κυρίας Ζάννου το '47 να πάρω από το Υπουργείο Προνοίας αυτό το οικόπεδο στη Νέα Σμύρνη, εδώ που μένω τώρα. Μου δίνει λοιπόν το Υπουργείο Προνοίας αυτό το

οικόπεδο και σιγά σιγά με τη μητέρα μου καταφέραμε και κάναμε ένα δωματιάκι και μια κουζίνα.

Βιογραφικό

Δόμνα Σαμίου (12 Οκτωβρίου 1928 - 10 Μαρτίου 2012)

Η Δόμνα Σαμίου γεννήθηκε στις 12 Οκτωβρίου 1928 στην Καισαριανή της Αθήνας και πέθανε στις 10 Μαρτίου 2012. Οι γονείς της ήταν μικρασιάτες πρόσφυγες από το Μπαϊντίρι, χωριό της περιοχής της Σμύρνης. Η μητέρα της ήρθε στην Ελλάδα το 1922, ο πατέρας της, αιχμάλωτος στρατιώτης, λίγο αργότερα, με την Ανταλλαγή.

Έζησε τα παιδικά της χρόνια μέσα στις απάνθρωπες αλλά παράλληλα πολύ ανθρώπινες και αλληλέγγυες συνθήκες της προσφυγιάς, κι εκεί απέκτησε τα λαϊκά ερείσματα της προσωπικότητάς της και την ατόφια συμμετοχικότητά της. Στο περιβάλλον αυτό είχε τα πρώτα μουσικά της ακούσματα απ' τα οποία και πήγασε η αγάπη της για την παραδοσιακή μουσική.

Σε ηλικία 13 ετών η Δόμνα Σαμίου έχει την πρώτη διδακτική επαφή με τη βυζαντινή και τη δημοτική μουσική αλλά και με τη λογική της επιτόπιας έρευνας, μαθητεύοντας κοντά στον Σίμωνα Καρά, στο «Σύλλογο προς Διάδοσιν της Εθνικής Μουσικής», ενώ παράλληλα φοιτά στο νυχτερινό Γυμνάσιο.

Ως μέλος της χορωδίας του Σίμωνα Καρά αρχίζει η σχέση της και με το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας/Ε.Ι.Ρ όπου αργότερα, το 1954, προσλαμβάνεται στο Τμήμα Εθνικής Μουσικής. Από τη θέση αυτή γνωρίζει τους σημαντικότερους λαϊκούς μουσικούς, οι οποίοι την εποχή εκείνη της εσωτερικής μετανάστευσης συρρέουν στην Αθήνα απ' όλες τις περιοχές της Ελλάδας, και τους οποίους το ΤΕΜ ηχογραφεί για τις εκπομπές του.

Έτσι η Δόμνα εξοικειώνεται με όλα τα τοπικά μουσικά ιδιώματα. Παράλληλα κάνει μουσική επιμέλεια σε εκδόσεις δίσκων, θεατρικές εκπομπές, κινηματογραφικές ταινίες. Το 1963 αρχίζει τα ταξίδια της στην επαρχία για επιτόπιες καταγραφές και συγκέντρωση μουσικού υλικού για το προσωπικό της αρχείο με δικά της μηχανήματα.

Το 1971 παραιτείται από την Ραδιοφωνία. Την ίδια χρονιά-σταθμό αποδέχεται την πρόσκληση του Διονύση Σαββόπουλου και πρωτοεμφανίζεται στο νεανικό και αντιχουντικό Ροντέο, δίνοντας μια μεγάλη έκτοτε στροφή στη σχέση των νέων με την παραδοσιακή μουσική.

Τις σημαντικές αυτές εμφανίσεις ακολουθεί η συμμετοχή στο Φεστιβάλ Μπαχ στο Λονδίνο, οργανωμένο από τη Λίλα Λαλάντη. Η λαμπρή καλλιτεχνική καριέρα της Δόμνας Σαμίου έχει ξεκινήσει θριαμβευτικά. «Πέρασε η ντροπή που είχαν για το δημοτικό τραγούδι», όπως δηλώνει σε συνέντευξή της η ίδια.

Το 1974 αρχίζει η συνεργασία με την Columbia και οι αλληπάλληλες εκδόσεις LP. Το 1976-77 με σκηνοθέτες τον Φώτο Λαμπρινό και τον Ανδρέα Θωμόπουλο γυρίζουν στην ελληνική επαρχία είκοσι επεισόδια για την εκπομπή της EPT «Μουσικό οδοιπορικό».

Το 1981 ιδρύεται ο [Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής - Δόμνα Σαμίου](#) με σκοπό την διάσωση και προβολή της παραδοσιακής μουσικής και κυρίως την έκδοση δίσκων και τη διοργάνωση εκδηλώσεων με αυστηρές επιστημονικές και ποιοτικές προδιαγραφές, μακριά από τις απαιτήσεις των εμπορικών εταιριών.

Το έργο της ξεπερνά πια τα ελληνικά σύνορα. Εκδίδονται δίσκοι της στη Γαλλία και τη Σουηδία. Επί σαράντα περίπου χρόνια πραγματοποιεί σειρά συναυλιών από την Αυστραλία μέχρι τη Νότια Αμερική που όχι μόνο συγκινούν τους Έλληνες της Διασποράς αλλά και αποκαλύπτουν στους ξένους μια ποιοτική «ελληνική μουσική δίχως μπουζούκι», όπως γράφτηκε σε κάποια κριτική συναυλίας της στη Σουηδία.

Στο εσωτερικό της Ελλάδας οι εμφανίσεις της σε συναυλίες κάθε είδους και με κάθε αφορμή είναι αναρίθμητες καθώς και οι τιμητικές προσκλήσεις και τα αφιερώματα, όπως π.χ. η επετειακή παράσταση για τα 70 της χρόνια: «Η Δόμνα Σαμίου στο Μέγαρο Μουσικής: η γνωστή και άγνωστη Δόμνα», τον Οκτώβριο του 1998.

Για τις ποικίλες δραστηριότητες της συνεργάζεται με τους πιο καταξιωμένους Έλληνες και ξένους μουσικούς, μουσικολόγους, λαογράφους, εθνομουσικολόγους αλλά και διδάσκει, μυεί και αναδεικνύει πρωτόβγαλτους νέους καλλιτέχνες. Από το 1994 δίνει μαθήματα δημοτικού τραγουδιού για ενήλικες στο Μουσείο Ελληνικών Λαϊκών Οργάνων της Αθήνας.

Πάμπολλες είναι επίσης οι πρωτοβουλίες της και έμπρακτη και ανιδιοτελής η προσφορά της σχετικά με την βελτίωση της μουσικής εκπαίδευσης των παιδιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, αίτημα παιδαγωγικά πρωταρχικό και επιτακτικό κατά την ίδια.

Απονομή μεταλλίου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλο το 2005.

Καταξιωμένη και αγαπητή για την προσφορά και την προσήνια της είδε το έργο της να αναγνωρίζεται πολλαπλά και τιμήθηκε με πολλές διακρίσεις, με αποκορύφωση την απονομή μεταλλίου από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλο το 2005.

Περιστοιχιζόμενη από τους συνεργάτες, φίλους και υποστηρικτές της η Δόμνα συνέχισε το έργο της έως το θάνατό της με εκδόσεις υπομνηματισμένων με αναλυτικά κείμενα θεματικών CD, την οργάνωση του ανέκδοτου προσωπικού Αρχείου της και την προετοιμασία για ανάρτησή του στο διαδίκτυο. ([Καλλιτεχνικός Σύλλογος Δημοτικής Μουσικής Δόμνα Σαμίου](#))

ΒΙΝΤΕΟ 1: «Δόμνα Σαμίου - Γιωργίτσα» Τραγούδι από την Ερυθραία της Μικράς Ασίας. Η Δόμνα Σαμίου το έμαθε από την Κλεονίκη Τζοανάκη, το 1976. Απόσπασμα από την εκπομπή «Μουσική Βραδιά», ΕΡΤ, 1977. Τραγουδούν η Κλεονίκη Τζοανάκη και η Δόμνα Σαμίου. Τις συνοδεύουν οι μουσικοί: Στέφανος Βαρτάνης, βιολί, Πέτρος Καλύβας, ούτι, Σταύρος Αδριανός, λαούτο. Τραγουδισμένο από τη Δόμνα Σαμίου, περιλαμβάνεται στο CD «Μικρασιάτικα τραγούδια» (1991).

Εγώ 'λεγα να σ' αγαπώ, Γιωργίτσα μου, κανείς να μην το ξέρει,
τώρα το μάθαν οι δικοί, Γιωργίτσα μου, το μάθανε κι οι ξένοι.
Έλα Γιούλα, Γιούλα, Γιούλα, έλα πάρε με
άνοιξε τις δυο σου αγκάλες, μέσα βάλε με.
Το γιασεμί στην πόρτα σου άνθισε και θα δέσει,
τ' αγγελικό σου το κορμί στα χέρια μου θα πέσει.
Μάζεψ' εσύ τα γιασεμιά κι εγώ τα βελονιάζω,
πούλησε την αγάπη σου κι εγώ την αγοράζω»

ΒΙΝΤΕΟ 2: «Πήγαινα το δρόμο δρόμο» Από την εκπομπή «Μουσικό Οδοιπορικό», αφιέρωμα στην Ήπειρο, ΕΡΤ, 1977. Τραγουδάει και παίζει ντέφι ο

Ματθαίος Σταυρόπουλος. Τον συνοδεύουν οι μουσικοί: Κωνσταντίνος Νεοφώτιστος, κλαρίνο, Κωνσταντίνος Σααδεδήν ή Κερίμης, βιολί. Σταύρος Σααδεδήν, λαούτο, Ναπολέων Τζιχάς, λαούτο.

Πηγή: [Σοφία Ντρέκου/Αέναη επανάσταση](#)